

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, ante solvendum, est: in Italia Libellarum 10;

ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 1/2.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis

Lib. 0.50 pro unoquoque centesimo quadrato.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GERSTNER ET WOLF

VARSAVIAE POLONORUM
Krakowakio Przemyslensia, 15

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W.
25, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS

Apud FRIDERICUM PUSTET

S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.
NEW YORK
42, Barclay Street.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM PUSTET

S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr.
Typogr.
LIPSIUM

IN CANADA

Apud LIBRARIUM GRANGER, FRANKS

MONTREAL

RERUM INDEX

DE OPIFICUM DESERTIONIBUS	
DE SAEculo XIX IUDICIUM	
LITTERATORUM HOMINUM AERUMNAE ET GAUDIA	
CRUCIS HISTORIA	(ex ineditis)
BIBLICAL ANTIQUITATIS VESTIGATIONES NOVISSIMAE	
CHRISTUS HOMO A TRIUMPHO AD SEPULCRUM	
DE LIBRORUM COMMERCIO APUD ROMANOS	
LOLLIUS SIVE DE PROPECTA LATINITATE	
EX ROMANIA	
COMMUNIA VITAE - De Paschalibus dapibus	
ANNALES	
PUBLICI PER ORDEM CORTUS LEGIBUS FERENDIS	
LIBRORUM RECENSIO	
AENIGMATA	
In tertia operculi pagina:	
PER ORDEM	
VARIA: Automobile anfibium - Novum ignis lucisque genus - Num in luce vita? - Arcana lacuum connubia - loci	

P. Rossani.
Senior.
A. Bartoli.
M. Armellini.
G. P. P.
Laetius.
D. Tamilla.
P. Angelini.
B. Athanasius.
H. D. V. Peralice.
Poplicola.
Scriba.
I. F.
I. Battanius.
Viator.
P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCI

M DCCCXI

* FIDES *

quod musicum organum

STRADIVARIUS

CREMONENSIVM ARTIFEX CELEBERRIMVS

CONFECIT

Romae veniunt.

Negotium agitur apud Commentarii VOX URBIS administratorem, ROMAE, via Alessandrina, 87.

DUBIA ET RESPONSA SUPER EXTENSIONE IUBILAEI ANNI MCM ad universam Ecclesiam proposita in commodum confessoriorum a THOMA ARIZOLI Missionario Apostolico Imperiali, Sacrae Poenitentiariae officiali.

Dubia huiusmodi explicant facultates quas Summus Pontifex concedit in ordine ad Iubilaeum exercendas et complectuntur praecipuos casus qui in Iubilaeo proponuntur. Responsa sacrae Poenitentiariae, etiam recens data, quae opus fuit memorare, memorantur. Accedunt Constitutio pontificia super extensione Iubilaei et, maxima ex parte, Monita ex Constitutionibus Benedicti XIV de usu facultatum confessorum tributarum excerpta.

Opusculum venit lib. 0.50 apud comm. Vox Urbis administratorem, Romae, via Alessandrina, 87.

Giapponi Franciscus et Soc.

OFFICINA

ANACRYPTIS, GEMMIS CONCHISQUE CAELANDIS

PRÆSERTIM IN REDDENDIS FIGURIS

PHOTOGRAPHICE EXPRESSIS

TEMPERANTIA IN PRETIO - DILIGENTIA IN OPERE

ROMAE - Via Sistina, 129 - ROMAE

VOX URBIS

SOCIIS MONITUM

In memoriam sociorum revocamus, cuique eorum, qui charitulam ad hoc acceptam remiserit suo ac duorum e sociis novis subscriptam nominibus, pro duobus tantummodo commentarii exemplaribus solvendum pretium; tertium dono datum iri.

Pretium annuae subnotationis comm. "Vox Urbis" vid. in prima operculi pagina.

LIBER (vulgo "ALBUM,")
praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii Vox Urbis moderatore iubente, expresse conflatus, apud eundem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. 1.50.

FIGURAE URBIS ROMAE

ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE

COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO

Veniunt apud comm. VOX URBIS Administratorem.

URBIS E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 x 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datur, venit singillatim L. 2.50

apud comm. VOX URBIS Administratorem.

SI QUIS PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA
EA MINORI ACCIPIET PRETIO.

LE LAUDI LATINE

IL CANTICO DEL SOLE

SAN FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porziuncola, 1897

Hoc libello praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro rei longe peritissimo, conscriptam, continentur laudes latinae cum interpretatione italica, Canticum Solis, necnon illa Speculi perfectionis capita, quae Cantici originem exponunt, aliaque permulta. Libellum, quem proxime alii subsequenter ad parvam Bibliothecam Franciscanam comparandam, Iulius Salvadori, litteris tradendis doctor egregius, maxima edidit cura. Romae apud commentarii Vox Urbis Administrationem venit L. 0.50, in pauperum levamen.

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

ROMAE - Via Alessandrina, 87.

VOX UR BIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, Equit. Rom. p. 100
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DE OPIFICUM DESERTIONIBUS

QUAE tanta frequentia tamque varia fortuna reiterantur opificum desertiones eorum qui universae societatis moribus student mentes ad sese trahunt. Non igitur inopportunitatem existimavi pauca hodie de re disserere.

Operariorum desertio est intermissio quaedam manuum laboris consueto ab opificibus comparata, quo melior ipsorum status aliquis fiat. Itaque desertiones huiusmodi, si in suapte natura consideraveris, illicitae tantum evadent cum minus licita quoque fuerit laborum intermissio, aut communis intentio. Id autem accidit et cum iustitiae vel caritatis officium ad laborem producendum impellunt, et cum condita desertionis pactio crimine, aut vi, aut fraude procuratur, vel regitur, etiamsi contra exiguum opificum numerum ea adhibeantur. Quod vero saepius iniustitiae notam desertionibus inurit, id ex onere nascitur, quo opifex sese adstrinxit ut operam suam praestaret, quam libere spondidit. Conventio enim e contractu exsurgit quem *laboris* vocant, ad omne tempus in pactione statutum perdurante.

Atqui duo sunt casus, quibus conventio huiusmodi resolvi potest; cum scilicet condiciones in ea sancitas dominus violaverit; vel cum laboris onera usque ab origine iniusta in opifices statuta sint. Tunc enim, quamvis consensus sponte elicitus videatur, opifices, qui condiciones laboris una egestate urgente illum emisere, minime inde obligantur, ita ut, renuntiantes antea pactionem ac dominos de laboris intermissione monentes, liceat sibi quaerere ut pactio eadem innovetur, prouti iustitiae minima necessitas ferat. Quae quidem sociologi ipsique theologi christianae fidei docent; atque inde perspicitur quam immerito impiorum factiones Ecclesiam Dei cum potentibus devinctam arctis legibus calumniantur, quum contra ipsius doctrina desertionis ius usque admittat.

Sed tamen animadvertendum, desertionum causa et occasione multa eaque maxima mala gigni. Saepe enim coniurationes huiusmodi in irritum cadunt, amissumque lucrum lugent operarii, teterrimaeque miseriae dies experiuntur. Licet autem prospero successu res evadant, tamen innovati laboris contractus opificumque condicio gravi pretio instaurantur. Opifices maximas vitae necessitates perferant oportet, quarum omnium,

si, iuxta ea quae plerumque contingunt, summa computetur, tristis ferme deductio eruetur! Ex desertionibus enim centum, sexaginta in vanum laborari dicendae sunt, viginti ad transactionem adductae, vixque viginti prospere succedere. Americani vel Angli domini ut desertores superent illud saepe cavent *lock-out*, officinarum nimirum omnium occlusionem. Cui quidem haud diu resistunt opifices, pecuniae tenuissimae, quas ad rem servatae erant, cito consumuntur, ac brevi desertores ut sese submittant coguntur.

Exasperatio insuper animorum odiumque inter civium ordines desertionibus augetur, cum opifices passim sibi suasum habeant sua iura nunquam gravius esse violata; quare pessimo animo semper in dominos insurgunt. Quo ex odio, quod factiosi viri malis artibus alunt, animi moresque plebis deprimuntur. His autem cum seditiones et violenti conatus accesserint, quid erit? Cum enim operariorum multitudo non modo dies sed hebdomadas desidiosa trahit, cum ira vix repressa fremit, et alii alios stimulant atque mala consilia, quae mente revolvunt, diuturna conversatione foveant, illud denique — heu! quam saepe — confirmatur: «otium vitiorum parens!»

Desertiones igitur ut vitentur hodiernae communitatis bonum vehementer postulat, utque opificum dominorumque foederatis viribus inter sese aemulis arbitrorum tribunal detur, quod neutri faveat, divitiarum operarumque dissidia iudicet, componat.

Angli primi, Belgae deinde an. MDCCCLXXXVII, Germani an. MDCCCXC, Galli an. MDCCCXCII, Itali denique an. MDCCCXCVII huiusmodi arbitrorum tribunalia condidere: eorum vero rationem et usum, ut populus apprimere intelligat maxime curari interest; inde enim facilis spes arridet fore ut desertiones plerumque aut vitentur, aut vix coeptae feliciter exstinguantur.

P. ROSSANI.

DE SAECULO XIX IUDICIUM

QUI reus est homo rapitur vivus ad iudicem, et vivus iudicatur; si mors intercesserit, cessat omne iudicium. Cur de saeculo non item? Quia saeculum non ideo cessat quia fuit, sed ideo quia fuit est immutabiliter, quale fuit, in tenebris aeternitatis. Iudicium autem eius penes posteros est, adnotante historia quidquid fecerit, quidquid attulerit, quidquid eripuerit. Ecquid autem historia de nuper elapso saeculo XIX narrabit?

Divisa rerum serie, triplex nascitur ordo: physicus, metaphysicus, moralis.

Atque ad physicam quod attinet, nisi cetera superemineat saecula, XIX profecto cum celeberrimis de principatu certare videtur. Naturae sibi subdidit vires, subditasque in famulatum redegit. En ebullientium aquarum vapor in locum uniuscuiusque animalis suffectus, qui currus, qui naves quaquaversa agit celeritate mirabili sive terrestre iter sit, sive maritimum. Ipse idem in opificiis, in officinis hic secat, illic textit, alibi ligna, alibi lapides polit, aptat, molas circumagit, rotasque, libros praelo edit, chartas conficit, et fere quidquid manus hominum possunt per diversa ministeria divise, ille ferreas profusus per machinas maturat unus.

Lamque saeculum omnes adipisci et ferre numeros videbatur, cum repente mirabiliter contingere visum est, cum ipsa fulminis virtus, et comprehendi et stare loco nescia, et plena minarum incendii et necis, catenis obstricta docilis hominum voluntati paruit, et quasi cursor eximius primum habita est, quae salutationes, verba, notitias de Oriente primo in extremi Occidentis litora fidelis afferret, mox ad carros, ad vehas, quasi subiugalis, allata, et quasi vaporis aemula simul et victrix pernicibus alis, non haec modo, sed naves onerarias et mercatorias, et classes actuarum movit, dum pristinae feritatis et indolis intractabilis oblita calamitosa, non ultra in arces turresque mittit inimica fulmina lucis. Quid? Numeros didicit reddere, didicit orationes referre, fidei sermone, et cantiones et instrumentorum concentus et siqua prolata sint eloquio «phonographo» tulit, statuitque sempiterna.

At solis aemula dedit lucem, qua plateae, viae, theatra, aulae, officinae, domus noctu illuminarentur, ut fere nihil nox distaret a die. «Telephonus», «telegraphus» quasi totidem nuncii ex electride sunt; nec desunt qui ipsa medico ritu ad sanandos artus utantur debiles et infirmos, et ausu felici iam redditur ea visus caecis, auditus surdis, claudis ambulandi facultas, mutis loquela. Constrictus et compressus aer liquescit fluens ut aqua, et insignes inde usus in refrigerium, in arma, in motum. Lux ipsa denique novos exhibet radios, quos oculi non percipiunt, at interiora corporum designant, et per clausos obsignatosque parietes triumphalis progrediens effigiem rerum chartis inscribit, dum libera pictoriae artis aequat portenta sub dio, et arcana caeli revelans, coloribus pandit quibus constant elementa sideri soles, qui desuper imminet, dum quasi mensor eximius intervalla narrat, quibus astra separantur.

In usum quotidianae vitae dedit saeculum birotas, dedit automobiles currus, «antisectica» medicamenta, «anesthetica»; tum «microborum» et «bacteriorum» cognitionem; dedit incrementum artibus ac negotiis, commercia in centuplum auxit, arma potentissima invenit, dedit fere incredibilia factu, impossibilia narratu, crediditque venienti saeculo ampli-

LIBRI ET COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

CARLO PASCAL. Il Carme LXXVI di Catullo. - Catinae edid. officina Sicula Di Monaco et Mollica, 1900.

— Di un libro recente su M. Tullio Cicerone. - Tiferni edid. Salvator Lapi, 1901.

VINCENZO COSTANZI, Briciole polemiche sul così detto Incendio Neroniano. - Augustae Taurin. edid. Vincentius Bona, 1901.

L'amico della gioventù. Singulis hebdomadis prodit Verona.

Aforismi Roma. Commentarius cura Italae Societatis ad litterarum studia vulganda editus Florentiae-Romae.

Index rerum an. IV, n. 26: L'elemento comico nell' « Elena » di Euripide (V. Brugnola) - Le traduzioni dei classici (L. Bucchiarelli) - La musica antica e il xapi ποικυλός di Plutarco nell'edizione Weil e Reinach (F. Ramorino) - Recensioni - Questioni - Atti della Società.

L'Ateneo. De litteris et bonis artibus commentarius. Bis in mense prodit Romae.

La Croce. Singulis hebdomadis prodit Neapoli.

Bollettino del museo civico di Padova.

Comma Catholica. Commentarius mensuris Romae.

La Croce. Singulis hebdomadis prodit Neapoli.

Divus Thomas. Commentarius inserviens Academiae et Lycei scholasticam doctrinam sectantibus. Placentiae.

Emporium. Recensio mensuris litterarum et artium. Bergomi.

Index rerum an. IV, n. 39: Epigrafe a Leone XIII (D. Farabulini) - Importanza dello studio di Dante e la politica nelle opere di Dante (G. Polito) - Beethoven Cellini e i suoi tempi (O. P. Conti) - Nel Gran Deserto Americano (U. Mioni) - Magia e pregiudizi in P. Ovidio Nasone (M. Bini) - Bibliografia, etc.

Ephemerides Liturgicae. Singulis mensibus Romae prodeunt cura Congr. Vincentianae.

Giornale Arcadico di scienze, lettere ed arti. Romae.

Index rerum an. IV, n. 39: Epigrafe a Leone XIII (D. Farabulini) - Importanza dello studio di Dante e la politica nelle opere di Dante (G. Polito) - Beethoven Cellini e i suoi tempi (O. P. Conti) - Nel Gran Deserto Americano (U. Mioni) - Magia e pregiudizi in P. Ovidio Nasone (M. Bini) - Bibliografia, etc.

Il Marsocco. De litteris et artibus commentarius. Florentiae.

Minerva. Recensio mensuris litterarum et artium. Florentiae.

Singulis dominicis diebus prodit, scripta maximi momenti, quae sive in praecipuis commentariis, sive in libris vulgantur, accuratissime referens.

Index rerum an. XI, vol. XXI, num. 15: Il "prossimo Waterloo" (a proposito di una recente pubblicazione inglese) - La fantasia nel secolo XIX - La massime e i canoni ordinari - Il clero francese: I gesuiti - Matilde Serao - Alcune prigioni francesi e i loro inquilini - Nuove lettere di Napoleone I - Sommari - Spigolature - Notizie bibliografiche - Varietà scientifiche, etc.

Mentis Romanus. Romae.

L'Oriente Serafico. Commentarius editus cura fr. Minorum S. Mariae Angelorum ad Assisium.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

La Ricerca. Commentarius bis in mense editus Tergeste.

Rivista di filologia e d'istruzione classica. H. Stampini mod. prodit Aug. Taurinorum.

Rivista Internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit Romae.

Index rerum an. IX, vol. XXV, fasc. XCVIII: L'enciclica « Graves de communi re » - La parola del Papa in quest'ora solenne (G. Tonolo) - Il principio etico nella politica sociale: Gustav Cohn e Werner Sombart (E. Agliardi) - I cattolici e il rinascimento municipale (A. Mauri) - Sunto delle riviste - Esame d'opere - Note bibliografiche - Cronaca sociale.

Rivista politica e letteraria. Semel in mense prodit Romae.

Rivista di storia antica e scienze affini. Messanae.

La scuola secondaria italiana. Singulis hebdomadis prodit Mediolani.

Index rerum an. V, n. 20: Il nuovo regolamento per i ginnasi e licei - Il nuovo regolamento 3 febbraio 1901 (B. B.) - Il nuovo regolamento e le lezioni private - L'illegalità dell'art. 29 (L'innominato) - Il testamento dell'onorevole Gallo (B.) - Che cosa farà il nuovo Ministro? - Come si finisce - Dalla Capitale (Nemo quinquies) - La relazione sul Congresso internazionale dell'insegnamento tecnico a Parigi - Bibliografia, etc.

Valle di Pompei. Commentarius editus ad solamen puerorum, qui, cum parentes habeant in vincula coniectos, hospitio ad Pompeios accepti sunt.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit Romae.

La Vita internazionale. Bis in mense prodit Mediolani.

Vittoria Colonna. Commentarius ad Italas mulieres. Bis in mense prodit Neapoli.

Studien und Mittheilungen. Reigen.

Obnova. V. Hradci Králové.

Vinot. V. Praze.

L'Association Catholique. Revue mensuelle des questions sociales et ouvrières. Lutetiae Parisiorum.

Index rerum numero idibus Martii editi: La question sociale d'après un livre récent (G. de Pascal) - La solidarité humaine (C. des Prez de la Vil'e-Tual) - Le développement du catholicisme social depuis l'Encyclique « Rerum Novarum » (Paul Lapeyre) - Le projet de loi Millerand sur l'arbitrage et la grève obligatoires (Henry Savatier) - La prochaine réunion des revues sociales catholiques (Henri Savatier) - Chronique de l'Evangère. Italie (G. de Pascal) - Le mouvement syndical et ouvrier (G. Laurens) - Le mouvement des « Jeunes » (A. Doua) - Documents et faits sociaux (H. S.) - Chronique bibliographique (V. de Clercq).

Suppléments de la revue « Le Paine », Revue des questions sociales féminines: L'Oeuvre de Miss Octavia Hill à Londres (Henriette Brunho) - L'assistance maternelle à domicile (Docteur Pacher) - Chronique: L'action sociale de la femme (Paul Vigneron). Lectures populaires illustrées d'études sociales.

La Papauté et les Peuples. Revue internationale des sciences sociales, d'histoire et de droit public chrétien. Lutetiae Parisiorum.

La petite Revue Internationale. Singulis hebdom. prodit Lutetiae Parisiorum.

Bulletin Bibliographique internat. Bruxelles.

Revue Bibliographique Belge. Bruxelles.

Revue Neo-Scholastique. Lovanii.

Bolatin-Revista de la juventud católica de Valencia.

La Cruz. Madrid.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madrid.

Revista crítica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madrid.

Revista Eclesiástica. Valdolet.

La Semana Católica. Madrid.

Amerikanaki Slovenec. Tower.

L'Artisan. Revue mutualiste. Montreal (Canada).

La Semaine religieuse. Québec.

El Católico. Santiago de Cuba.

Der Herald des Glimbens. St. Luis Mo.

Diario de Centro America. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars. Baltimore.

Katholischer Nester. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Index praecipuarum rerum vol. XXXVI, n. 3, mense Martio 1901: Science in the Philippines (I. I. Walsb) - The Moros of Mindanao (J. E. Mc Mahon) - Three Catholic Poets (L. Campbell) - The French Congregations - Pope Leo's Secular Ode, with Translation - The Encyclical Letter on True Christian Democracy - The Catholic Chronicle, Italy, Germany, France.

Niagara Index. Niagara University. N. Y.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

The Review. Singulis hebdomadis editur Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico praeconium menstruum. Somerset (Ohio U. S. A.).

The Church Progress. St. Luis Mo.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Le Messenger de Tahiti.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. River-view, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

Italidum, sibi, quo matris propellere possit
Esuriem, negat esse. Quid? et non omnia vilam
Confecisse tuam primo sub flore iuventutis
Scimus, cui nomen dicti fecere dolores?
Divitiae quamvis essent et clarus avorum
Ordo tibi? Hoc sed iudice, quot quot gaudia noris
Carmina depromunt casto tibi condita stilo...

Ventum erat ad limen: finem dedit ore loquendi,
Meque duce haud sibi nota subit penetralia Celsus.
Hic longam dolitura moram, qua bile laborat
(Sensit enim reducem), nigras egressa culinas
En patruelis adest, omnem ientacula ad ignem
Vim amisisse, et se iacturam temporis ullam
Nolle pati, aedes tot tantisque exposcere curas,
Fusque stans, saperem si quid prudentius, horis
Me esse domi... Tum talibus indignata parabat
Vocibus adventantem incessere; visus at hospes
Cum rabiem placat, facilem tum plena minarum
Ora in laetiliam veriens, reverentia verba
Edocet... Instructa exiguis triclinia mensis
Accipiunt tamen, et prima discumbitur hora.
Nec minus interea de re cessamus, utrinque
Sed placidi exoriuntur iam certamina belli.

— Ast ego summam quae, Celse, repellere durum
Sit, mea nunc promam, tibi nec, brevis esse laborans,
Displicam. Arctus quamquam hic circulus atque recurvus
Verborum tantis in rebus at acre morari
Ingenium haud poterit ne, quae me pauca iuvabit
Dicere, concipias atque intellecta probes, cui
Tam late, quae, errarit sententia sumpto
Undique, nec semper — caveas offendere — apte
Exemplo: ampullas et sesquipedalia verba
Proicio de re dicturus ego. Tua vero
Haud mihi dicendi ratio temnenda videtur;
Immo sequar, vastoque breves dabo in aequore remos.
Sed primum non esse meum nego gaudia verbum,
Quod tibi saepe viram tot dira incommoda fanti
Elicuit risus. Multum sed falleris ista
Si ad vitae tantum partes et corporis usum
Iam spectare putes: animum mentemque teneri
Laetitia dixisse placet, qua dulcius exstat
Nil homines inter. Scythica sub rupe residat
Vinctus furaci virga qui gentibus ignem
Intulit, illius tangit reverentia famae
Nymphas et pietas, invito vel Iove ut aegrum,
Oceano emersae repetant et dulcia capto
Carmina non meritis iterent mulcentia poenas!
Saepius aeris inops — tibi non obisto — poeta
Sit: nulli tamen Eleae sunt praemia palmae
Cara, coronato vates ut Pindarus adsit.
Invidia hinc Bavius macrescens Maevius inde
Virgilium Flaccumque petunt? Non principis illis
Munera portendent, non Moecenatis amorem
Hi, villas, hortos et dulcia rura recepta,
At digito populi monstratum praeloreuntis
Se canit ac opus aere perennius exigit alter;
Alter, cui templata via est, qua se quoque possit
Tollere humo, victorque viram volitare per ora,
In patriam secum gaudet iam primus amatas
Aonio rediens deducere vertice Musas;
Cui romano ex toto adsurrexisset theatro
Plebs fertur: nemotis quaerens quin unus et alter
Secessum, rude quae contemneret otia vulgus,
Quae romanus eques, vel longo stemmate clarus,
Gaudia non nosset, sibi tum concessa petebant.
Tullius infelix, quem saepe Terentia turbet,
Exigat aetatem: servata at dicitur urbe
Ille pater sermone potens, hostemque deserto
Ore ferum pepulit: num damna domestica tali
Penset laetitia? ac animo maiora putentur
Aerumnae, an quae dicenti sibi gaudia pleno
Fecerit in populo, seris solacia curis?
Tristia sunt, futor, nec ficto nominis dicta
Peligni, at, tenebras inter dirosque Tomitas,

Cum memoret qua spe fretum se dixerit atrae
Non unquam captum Mortis praedamque futurum,
Quaque patet domitis romana potentia terris
Clarum, cui fuerint praesagia tanta, nec ipsa
Inficienda tamen, nil exultasse putemus
Illius, exsilium passi, mentemque animumque?
Singula dum refero et Graii Latique ministrant
Vim exemplorum, ne veniant oblivio nostris,
Dantem paene deum subolem visumque per omnes
Italidum sedes patriaque bonisque curare,
Quid sensisse patas aut qua dulcedine captum
Si quando, vadens stupefacta per oppida, cunctos
In se conversos oculos plaususque notaret?
Et, ne te nostras tacitum, Ludovica, relinquam
Lux linguae, quamquam pauper villisque videri
Iam sagulo poterat nudusque pedes, tibi ut esset
Quo gauderes, Te saevi coluere latrones.
Cetera de genere hoc (adeo sunt nulla) loquacem
Delussare valent Fabium: pedibus simul aequum est
Te mecum ire in id, aerumnis coniuncta fuisse
Gaudia saepe viram studiis qui naviter aptis
Se dederint: mala nempe bonis accedere iussit
Usque Deus, tutum nimium timidumque procellae
Ne foret humanum genus: at non ita, curis
Ut non interdum gravibus sint gaudia mixta.
Non semper gaudia effundit mactibus laetitia
Iuppiter, aut vasti furunt caeva libera factus
Semper, et tratis strident aequilibus aurae.
Hoc aio, hoc tamen, tua nec sententia claudet,
Celse, meam: remissis? — Remissis, nos major... — Utrinque
Cardine sed verso quidam tum plura volentibus
Dicere et exemplis firmare novis sua, notus
Occupat ingressus, quicum, post vine, solebat
Ludere, qui puorum meminit cognoscere Celsum.
Inde, datis dextris, nobis adsedit et ille,
Et cyathos inter, variis sermonibus horam
Ducimus, at re mutata; namque hic graviores
Quaeque notant fieri per terras acta diurna
Disceptamus, et hic alium diversa sequentem
Ac sua, distringit nec abest qui culpet utrumque.
Quaerimus an redeant quos felix Suecia vidit
Daedaleo quondam molimine scandere caelum;
Num rex arcloium invenis qui temperat orbem
Egregie rebus gestis decus atque gerendis
Addiderit, deserta velans ad inhospita captos
Posthac abduct; nostros num denique ferro
Barbaries Asiae vel diro absumpsit igni...
Interea, de qua primo certamen utrinque,
Res vacat, et merito, nostris res viribus impar,
Quae, ut nobis, aliis ita adhuc sub iudice pendet!

CRUCIS HISTORIA (1)

II.

VERAM Crucis historiam tunc inchoari fata divina
statuerant cum patibulum, eius ad formam ex-
structum, Deum adfixum sustineret, eiusque sanguine
cruentaretur. Christianae religionis incunabula volun-
tur: in Hierosolymae coenaculo oriens Ecclesia pri-
mas voces edit; at noverca vetus interitum ei parat,
suaeque parum fidens imbecillitati, superstitionis ido-
latriae sibi adsciscit cultores, utque nefandum faci-
nus perficiat tutius, gentes in Christi assecclas commo-
vit, quos Caesari accusat. Iupiter ille alter, lauro
ornatus, ex Palatio mandatum excipit seseque ad
cladem accingens christiani sanguinis rivos effundit.
Tunc Christi Ecclesia aqua et igni interdicta, in
obscuras illas latebras compellitur, mirandum ferme
opus, metu ac necessitate ortum! Tria inde per sae-
cula Christianorum progenies in coemeteriis versa-
tur, quae tum Ecclesiae, tum Christianae artis fiunt
refugium. Non enim subterraneas inter tantas tene-
bras sublimes deficiunt afflatus; in parietibus iis,

(1) Cfr. num. sup.

pallescente vix lucerna illustratis, aeterno silentio
veluti mortuae civitatis oppressi, christiani pictores
excelsam Crucis historiam primi describunt.

At sacrum patibulum historica, quam nos videmus,
forma relatum frustra per foveas illas quaesieris.
Symbolico velamine — Christianis tam grato, ut fictam
hanc speciem universa Christiana poesis semper
deinde induat — infamiae signum obtegatur, et quasi
mortis eventus effingere horreant christiani pictores,
nunquam morientis Dei viva specie prodigium de-
scribunt. Iis qui humani generis vituperium obbro-
briumque habebantur, nunquam ea exhibere placuit
quae passi ipsi fuissent, vel parentes liberi, uxores;
cumque ethnicorum ingenuae artes natura veluti sua
in obscuro ac foeda ita ruerent, ut ad adstantium
animos commovendos cum Herenli in Oeta monte fa-
bula ageretur servum igni traderent, inter rustica, in-
quam, huiusmodi theatrorum spectacula ipsa in urbe
domina mundi, novae religionis sectatorum manus
pauper, infirma, in foveis abdita, martyrii symbolum
vix edet, at resurrectionis figuras blandas ac suaves
tantum describet, exemplo optimo artem exhibens ab
laetitia radicans operibus immunem et ad carita-
tem novam, et novam et salutem, conversam.
Attamen ex patibulo huiusmodi crucis ex
finitis illis foveis hanc crucis hanc crucis omnem
innovandam praeferat.

Crucis huiusmodi instrumentum horridum
divinae necis aperte exhibere censebant omnino,
ac magis magisque cavebant, ut adfixum Chri-
stum referrent, ita ut cum — Tertullianus verbis utar —
«Crucis religiosi» redemptionis altare sub oculos
revocare gestirent, symbolo utentes peculiaris tria
signa delegerint: T alphabeti literam, quae maxime
Crucem imitatur, anchoram, aut tridentem. Pruden-
tia, reverentia metusque ne dubitantes arcerentur a
fide, cum servum malum cruci quotidie suspensum
viderent, artifices prohibere, quominus venerandum
signum alia forma exhiberent.

Igitur in sepulcrorum lapidibus, ut eos redem-
ptionis dilecto signo quodammodo sacros facerent,
T graecam literam late perspicuam apposuerunt, cuius
Tertullianus, Ezechielis prophetae verba memorans,
«Signa Tau super frontes» etc. vim explicat, scri-
bens eam Graecorum literam atque geminam Latini-
corum ad prophetarum mentem formam crucis exhi-
bere, quam imprimi nostris frontibus in caelesti
Hierosolyma oporteat.

Pauli autem verba ad Hebraeos, pariterque Cle-
mentis Alexandrini, perspicue significant anchoram,
tam saepe in vetustissimis sepulcrorum monumentis
effectam, a primis usque religionis temporibus veluti
Crucis symbolum habitam fuisse. Saepe igitur an-
chorae hastili transversa linea additur, crucis secre-
tam originem exhibens, fundamentum christianae
spei: quod additum mente consilium melius deinde
apparuit cum tridens anchorae suffectus est.

(Ad proximum numerum).

Ex ineditis MARIANI ARMELLINI.

BIBLICAE ANTIQUITATIS

VESTIGATIONES NOVISSIMAE (1)

ORIENTIS qui student rebus antiquis, laudabili
animo suscepta semel curant quotidie crescenti
diligentia ut perficiant; neque praemium laboribus et
sollicitudinibus deest, mirabiliter coniurantibus una

(1) Cfr. scriptum doctoris LA TOUCHE TRÉVILLE in comm.
Revue et Revue des Revues, kal. Ian. MCM.

CHRISTUS HOMO

A TRIUMPHO AD SEPULCRUM

CHRISTUM Hierosolimam advenientem triumpho ab hominibus exceptum, Christum ad sepulcrum actum Matre et discipulis comitantibus lectorum sub oculis ponimus; alterum pictoriae artis resurgens specimen, ad culmen advectae alterum: Urbinas enim tabulam hanc coloribus illustravit, illam Frater Angelicus Faesulanus. Non conferenda quidem utriusque artificis peritia, quem intentus, indoles, vivendi ratio, ingenii magnitudo, aetas sciunxit; in hoc tamen convenit, ut arte eximia Christo uterque pictor honorem redderet, ipsumque qui pro hominibus passus est, quamquam vitae rex, suae artis dominum salutaret. Namque a Faesulano, Francisci Assisiensis assecla, ad Raphael usque una bonis artibus summa praeluxit meta arripienda, divina gesta expromere, divino quodam flamine mente concepta; quam scilicet corde foverant pietatem ac fidem, eam deinde penicillo exornabant. Non aliunde enim pictores illi tot suavissima blandaque sacrae historiae facta, tot Iesu ac Deiparae caelestes vultus effingendi vim arripere poterant!

LAEIUS:

DE LIBRORUM COMMERCIO

APUD ROMANOS (1)

SOLUM extremis reipublicae temporibus librorum commercium, quod proprium dici potest, invenitur; quod ingens servorum numerus, non minus quam hac nostra aetate prela machinis mota, facile reddebant. Neque id mirum. Nam cum Romani ad bella gerenda intenti nondum litteris delectabantur, nec librariis nec bibliopolis (2) iis opus erat. Sed iam inde ab anno cxi. vi ante Christum natum, quo L. Mummius consul Corinthum cepit atque diruit, nobiliores Romani, graecis litteris artibusque cognitis, cum hominum eruditorum consuetudine uterentur, quorum exemplo ipsi ad scribendum incitarentur, operam dederunt, ut servos scribas quam plurimos haberent. Horum nobiliorum Romanorum longe clarissimus fuit T. Pomponius Atticus, cuius in familia, ut est apud Cornelium Nepotem (*Att.*, 13), «erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulcre facere posset».

Saepe accidit, ut viri docti mancipia, quorum operam et fidem in studiis librisve exscribendis probassent, manumitterent. Ex his igitur librariis a dominis manumissis originem duxerunt bibliopola, qui ex arte, quam huc usque exercuerant, fructum ipsi sibi capere coeperunt. At primus omnium romanorum editorum fuit Atticus, qui libros describendos et vendendos curavit. Multi alii librorum mercaturam fecerunt, quorum omnium, Augusto regnante, clarissimi fuerunt Sosii fratres, Horatii carminum editores. Horatius enim haec in librum suum habet (*Ep.* I, 20):

*Vertumnus Ianumque, Liber, spectare videris,
Scilicet ut proles Sosiorum pumice mundus.*

Quintilianus haec Tryphoni, editori suo, scribit: «Multum in tua quoque fide ac diligentia positum

(1) Cfr. M. HERTZ, *Schriftsteller und Publikum in Rom*, 1853; et Fr. SCHMIDT, *De Bibliopoli Romanorum*, 1857, quem nos maxime secuti sumus etiam in ipsis verbis.

(2) Quamquam apud veteres librariorum et bibliopolarum nomina saepe confunduntur, tamen hi libris vendendis, illi libris describendis operam dabant.

Christus ad sepulcrum actus.

(Tabulam RAYNAULD SANCTI URBANUS photographice expresserunt fr. Alinari, Florentiae).

est, ut in manus hominum [libri] quam emendatissimi veniant» (*Ad Tryph.*).

Apud Tryphonem Martialis quoque scripta venalia erant (*Epig.* IV, 72):

*Exigis ut donem nostros tibi, Quincte, libellos.
Non habeo, sed habet bibliopola Tryphon.*

Neronis autem temporibus, ut est apud Senecam (*Benef.* VII, 6, 5), Dorus ex Ciceronis et Livii operibus lucrum fecerat.

At quibus locis Romae librorum tabernae fuere? Sedem bibliopolae iis locis collocabant, quibus aliae quoque res venales erant et quo ob negotiorum frequentiam magna hominum multitudo conveniebat. Sosii fratres, uti supra dictum est, apud Ianum proximum signo Vertumni inveniebantur, qui deus foro praeerat, in quo merces exponebantur, praesertim hortorum fetus; alii erant post templum Pacis in foro Palladio, alii in Argiletto, ut a Martiale accepimus; is enim haec in suum librum dicit (I, 4):

*Argiletanas mavis habitare tabernas
Cum tibi, parve liber, scrinia nostra vacent;*

et haec in lectorem (I, 3):

*Libertum docti Lucensis quaere Secundi (librarii)
Limina post Pacis Palladiumque forum.*

At posteriore aetate in Vico Sandalario plurimos fuisse bibliopolas auctor est Galenus (cfr. *Περὶ τῶν ἰδίων ἐπιστολῶν*). In provinciis quoque bibliopolae habitaverunt, sed initio rari. Nam Plinius miratur quod Lugduni, in colonia tunc temporis celeberrima, bibliopolae essent. Gellius, ex Graecia in Italiam rediens, Brundisii fascies librorum venalium expositos vidit eosque parvo pretio emit.

Nunc de tabernis ipsis bibliopolarum dicatur. Nota sunt haec Martialis verba (I, 118):

*Contra Caesaris est forum taberna,
Scriptis postibus hinc et inde totis
Omnes ut cito perlegas Postas.*

Nam bibliopolarum tabernae postes inscripta gerebant nomina librorum, ut praetereuntes scire possent, qui libri essent venales. Nostra quoque aetate in fenestris ad spectandum exstructis libri prostant aut imagines suspensae sunt, quibus praetereuntium oculi feriantur. Ceterum librorum venditores scrinia sua interdum ad pilas columnasve collocata habuisse Horatius testatur (*Sat.* I, 4, 71):

Nulla taberna meos habet ut neque pila libellos,

et alibi (*Ep.* II, 2, 371):

*Mediocribus auge postis
Non homines, non di, non concessore columnas.*

In tabernas bibliopolarum homines docti litteratique saepe conveniebant ad libros expositos inspicendos legendosve: disputabant de argumento librorum, de auctore: vitia notabant, virtutes laudabant. Emptores autem ad spectandos libros interdum grammaticos adhibebant, qui de mendis cum librariis saepe certabant. «Apud Sigillaria», ut est apud Gellium in cap. IV libri V, «forte in libraria ego et Iulius Paulus poeta, vir memoria nostra doctissimus, consederamus; atque ibi expositi erant Fabii Annales, bonae atque sincerae vetustatis libri, quos venditor sine mendis esse contendebat. Grammaticus autem quispiam de nobilioribus, ab emptore ad spectandos libros adhibitus, repperisse se unum in libro mendum dicebat: sed contra librarius in quodvis

...et, sacra fuerunt sepulcra pariter, quia in Evan-

gelio legatur: Liber Generationis Domini. Nostri

Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham. Excedente

autem ab illa regione dominio christiano, Mahumetanorum

potestas omnia obtinuit: at non minus quam

Christianis atque Hebraeis veneranda iis loca fue-

runt, qui Abrahamum Saracenorum patrem et Mahu-

meti, Ismaele intercedente filio, venerantur. Immo

hi longius progressi templum, quod nunc vocant

« meschitam » vocant, superexstruxerunt, et epi-

nam duplicem in campo Macphela contra Mahu-

tuentur. Sacerdos unus superiorem specum adire po-

test; inferiorem, seu interiorem nemo, nisi divinus

contra se voluerit iras provocare. Et nemo quidem

ingressus est, usque ad annum 1862. Tunc omnium

primus, qui nunc Angliae rex Eduardus, cumque eo

duo amici regalis viri, et doctor Stanley, abbas

ad Westminster rector, sepulcrales arcas videri

et describere potuerunt.

Circa muta ac solitaria sunt omnia, et ipse

ipse et solitudo aliquid squaloris habent, immo

remque inferunt invisentibus. At quis crederet hunc

tot saeculis ante Moysen et Salomonem Iudaeorum

animos allexisse, et quasi centrum fuisse, quod

peterent quaquaversus disiecti?

Nec tamen absque sacramento sunt sepulcra, insitusque

iis Ioseph, cui minime locus debebat, exclusaque

Rachel, quae ipso Iacob, Iosue, et in illud, quo

Davidis ac Salomonis reliquiae continentur.

Quoniam autem facta de regibus mentio, mus

eorum omnium busta inferius reperimus, quo nunc

est Ierusalem, sed nec locus patet quaerenda sint,

nec, si pateret, quaerendi et agendi facta ulli

esset potestas. Penes doctos invalet sepulcrum

Davidis illo mahumetano premi, cui a Davide

nomen, quod ceteroquin ineunte adhuc christiana

religione, eminebat.

Est autem recordatione digna Lachiah, Salomonis

ab Amoritis olim saeculo ante Christum aedificata.

Semel ac decies iterum a ruinis exstructa, duodecima

demum vice in ignes aeternum consumpta. Hinder-Petric

ac Bliss toto opere defodit Tell-el-Hesy. Cl. viri de ea

monuerunt amplius, quippe quia inventi sunt clybani

illi, ad liquefaciendos quosdam metalla, quos italice

alti forni dicimus, circa ad praemium et honorem

Nelson regis anno 1828 depoposcit, quasi princeps

horum inventum. Erant ibi publicae bibliothecae, quarum

monimentum facit inscriptio; erant toreularia, erant

mendis uvis, erant sexcenta, quae nostris temporibus

inventa putamus. Profecto « nihil sub novo »!

G. P.

Scilicet adversis probitas exercita rebus.

Tristi mater iam temporis laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,

Poenelope felix, sed sine laude foret.

Ov. Trist. lib. 5.

set, sacra fuerunt sepulcra pariter, quia in Evan-

gelio legatur: Liber Generationis Domini. Nostri

Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham. Excedente

autem ab illa regione dominio christiano, Mahumetanorum

potestas omnia obtinuit: at non minus quam

Christianis atque Hebraeis veneranda iis loca fue-

runt, qui Abrahamum Saracenorum patrem et Mahu-

meti, Ismaele intercedente filio, venerantur. Immo

hi longius progressi templum, quod nunc vocant

« meschitam » vocant, superexstruxerunt, et epi-

nam duplicem in campo Macphela contra Mahu-

tuentur. Sacerdos unus superiorem specum adire po-

test; inferiorem, seu interiorem nemo, nisi divinus

contra se voluerit iras provocare. Et nemo quidem

ingressus est, usque ad annum 1862. Tunc omnium

primus, qui nunc Angliae rex Eduardus, cumque eo

duo amici regalis viri, et doctor Stanley, abbas

ad Westminster rector, sepulcrales arcas videri

et describere potuerunt.

Circa muta ac solitaria sunt omnia, et ipse

ipse et solitudo aliquid squaloris habent, immo

remque inferunt invisentibus. At quis crederet hunc

tot saeculis ante Moysen et Salomonem Iudaeorum

animos allexisse, et quasi centrum fuisse, quod

peterent quaquaversus disiecti?

Nec tamen absque sacramento sunt sepulcra, insitusque

iis Ioseph, cui minime locus debebat, exclusaque

Rachel, quae ipso Iacob, Iosue, et in illud, quo

Davidis ac Salomonis reliquiae continentur.

Quoniam autem facta de regibus mentio, mus

eorum omnium busta inferius reperimus, quo nunc

est Ierusalem, sed nec locus patet quaerenda sint,

nec, si pateret, quaerendi et agendi facta ulli

esset potestas. Penes doctos invalet sepulcrum

Davidis illo mahumetano premi, cui a Davide

nomen, quod ceteroquin ineunte adhuc christiana

religione, eminebat.

Est autem recordatione digna Lachiah, Salomonis

ab Amoritis olim saeculo ante Christum aedificata.

Semel ac decies iterum a ruinis exstructa, duodecima

demum vice in ignes aeternum consumpta. Hinder-Petric

ac Bliss toto opere defodit Tell-el-Hesy. Cl. viri de ea

monuerunt amplius, quippe quia inventi sunt clybani

illi, ad liquefaciendos quosdam metalla, quos italice

alti forni dicimus, circa ad praemium et honorem

Nelson regis anno 1828 depoposcit, quasi princeps

horum inventum. Erant ibi publicae bibliothecae, quarum

monimentum facit inscriptio; erant toreularia, erant

mendis uvis, erant sexcenta, quae nostris temporibus

inventa putamus. Profecto « nihil sub novo »!

G. P.

Scilicet adversis probitas exercita rebus.

Tristi mater iam temporis laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,

Poenelope felix, sed sine laude foret.

Ov. Trist. lib. 5.

set, sacra fuerunt sepulcra pariter, quia in Evan-

gelio legatur: Liber Generationis Domini. Nostri

Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham. Excedente

autem ab illa regione dominio christiano, Mahumetanorum

potestas omnia obtinuit: at non minus quam

Christianis atque Hebraeis veneranda iis loca fue-

runt, qui Abrahamum Saracenorum patrem et Mahu-

meti, Ismaele intercedente filio, venerantur. Immo

hi longius progressi templum, quod nunc vocant

« meschitam » vocant, superexstruxerunt, et epi-

nam duplicem in campo Macphela contra Mahu-

tuentur. Sacerdos unus superiorem specum adire po-

test; inferiorem, seu interiorem nemo, nisi divinus

contra se voluerit iras provocare. Et nemo quidem

ingressus est, usque ad annum 1862. Tunc omnium

primus, qui nunc Angliae rex Eduardus, cumque eo

duo amici regalis viri, et doctor Stanley, abbas

ad Westminster rector, sepulcrales arcas videri

et describere potuerunt.

Circa muta ac solitaria sunt omnia, et ipse

ipse et solitudo aliquid squaloris habent, immo

remque inferunt invisentibus. At quis crederet hunc

tot saeculis ante Moysen et Salomonem Iudaeorum

animos allexisse, et quasi centrum fuisse, quod

peterent quaquaversus disiecti?

Nec tamen absque sacramento sunt sepulcra, insitusque

iis Ioseph, cui minime locus debebat, exclusaque

Rachel, quae ipso Iacob, Iosue, et in illud, quo

Davidis ac Salomonis reliquiae continentur.

Quoniam autem facta de regibus mentio, mus

eorum omnium busta inferius reperimus, quo nunc

est Ierusalem, sed nec locus patet quaerenda sint,

nec, si pateret, quaerendi et agendi facta ulli

esset potestas. Penes doctos invalet sepulcrum

Davidis illo mahumetano premi, cui a Davide

nomen, quod ceteroquin ineunte adhuc christiana

religione, eminebat.

Est autem recordatione digna Lachiah, Salomonis

ab Amoritis olim saeculo ante Christum aedificata.

Semel ac decies iterum a ruinis exstructa, duodecima

demum vice in ignes aeternum consumpta. Hinder-Petric

ac Bliss toto opere defodit Tell-el-Hesy. Cl. viri de ea

monuerunt amplius, quippe quia inventi sunt clybani

illi, ad liquefaciendos quosdam metalla, quos italice

alti forni dicimus, circa ad praemium et honorem

Nelson regis anno 1828 depoposcit, quasi princeps

horum inventum. Erant ibi publicae bibliothecae, quarum

monimentum facit inscriptio; erant toreularia, erant

mendis uvis, erant sexcenta, quae nostris temporibus

inventa putamus. Profecto « nihil sub novo »!

G. P.

Scilicet adversis probitas exercita rebus.

Tristi mater iam temporis laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,

Poenelope felix, sed sine laude foret.

Ov. Trist. lib. 5.

set, sacra fuerunt sepulcra pariter, quia in Evan-

gelio legatur: Liber Generationis Domini. Nostri

Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham. Excedente

autem ab illa regione dominio christiano, Mahumetanorum

potestas omnia obtinuit: at non minus quam

Christianis atque Hebraeis veneranda iis loca fue-

runt, qui Abrahamum Saracenorum patrem et Mahu-

meti, Ismaele intercedente filio, venerantur. Immo

hi longius progressi templum, quod nunc vocant

« meschitam » vocant, superexstruxerunt, et epi-

nam duplicem in campo Macphela contra Mahu-

tuentur. Sacerdos unus superiorem specum adire po-

test; inferiorem, seu interiorem nemo, nisi divinus

contra se voluerit iras provocare. Et nemo quidem

ingressus est, usque ad annum 1862. Tunc omnium

primus, qui nunc Angliae rex Eduardus, cumque eo

duo amici regalis viri, et doctor Stanley, abbas

ad Westminster rector, sepulcrales arcas videri

et describere potuerunt.

Circa muta ac solitaria sunt omnia, et ipse

ipse et solitudo aliquid squaloris habent, immo

remque inferunt invisentibus. At quis crederet hunc

tot saeculis ante Moysen et Salomonem Iudaeorum

animos allexisse, et quasi centrum fuisse, quod

peterent quaquaversus disiecti?

Nec tamen absque sacramento sunt sepulcra, insitusque

iis Ioseph, cui minime locus debebat, exclusaque

Rachel, quae ipso Iacob, Iosue, et in illud, quo

Davidis ac Salomonis reliquiae continentur.

Quoniam autem facta de regibus mentio, mus

eorum omnium busta inferius reperimus, quo nunc

est Ierusalem, sed nec locus patet quaerenda sint,

nec, si pateret, quaerendi et agendi facta ulli

esset potestas. Penes doctos invalet sepulcrum

Davidis illo mahumetano premi, cui a Davide

nomen, quod ceteroquin ineunte adhuc christiana

religione, eminebat.

Est autem recordatione digna Lachiah, Salomonis

ab Amoritis olim saeculo ante Christum aedificata.

Semel ac decies iterum a ruinis exstructa, duodecima

demum vice in ignes aeternum consumpta. Hinder-Petric

ac Bliss toto opere defodit Tell-el-Hesy. Cl. viri de ea

monuerunt amplius, quippe quia inventi sunt clybani

illi, ad liquefaciendos quosdam metalla, quos italice

alti forni dicimus, circa ad praemium et honorem

Nelson regis anno 1828 depoposcit, quasi princeps

horum inventum. Erant ibi publicae bibliothecae, quarum

monimentum facit inscriptio; erant toreularia, erant

mendis uvis, erant sexcenta, quae nostris temporibus

inventa putamus. Profecto « nihil sub novo »!

G. P.

Scilicet adversis probitas exercita rebus.

Tristi mater iam temporis laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,

Poenelope felix, sed sine laude foret.

Ov. Trist. lib. 5.

set, sacra fuerunt sepulcra pariter, quia in Evan-

gelio legatur: Liber Generationis Domini. Nostri

Iesu Christi, Filii David, Filii Abraham. Excedente

autem ab illa regione dominio christiano, Mahumetanorum

potestas omnia obtinuit: at non minus quam

Christianis atque Hebraeis veneranda iis loca fue-

runt, qui Abrahamum Saracenorum patrem et Mahu-

meti, Ismaele intercedente filio, venerantur. Immo

hi longius progressi templum, quod nunc vocant

« meschitam » vocant, superexstruxerunt, et epi-

nam duplicem in campo Macphela contra Mahu-

lescentem... Dii faciant, ut talia tibi saepius nuntiem ».

Sed illuc redeamus, unde huc digressi sumus. Auctores scripta sua emendata et perpolita bibliopolis tradebant, ut ederentur. At librarii non semper eandem diligentiam ac auctores in describendis libris adhibere: qua de re et doluit Cicero (*Ad Q. Frat.* III, 4): « De latinis [libris] vero, quo me vertam nescio: ita mendose et scribuntur et veniunt »; et doluit Martialis (XI, 8):

*Si qua videbuntur chartis tibi, lector, in istis
Sive obscura nimis, sive latina parum.
Non meus est error: nocuit librarius illis
Dum properat versus adnumerare tibi.*

At quot exemplaria eiusdem libri bibliopoleae comparare solebant? Hac de re nihil certi conici potest. Verisimile est bibliopolas primum non magnum numerum comparasse, deinde maiorem si liber venderetur. Certe bibliopoleae libros ex Urbe et in remotissimas et transmarinas regiones mittebant. Plinius enim narrat (IV, 7), Regulum quendam, adhibito ingenti auditorio, librum de vita filii mortui recitasse; eundemque librum in exemplaria transcriptum mille per totam Italiam provinciasque demissum esse. Martialis carmina legebantur, ut supra dictum est, in Gallia, in Britannia, in Germania et in Getica, quas in regiones advecta erant ab hospitibus vel a militibus romanis. Sed non solum privati libros emebant, verum etiam publicae bibliothecae. Romae ab Augusto duas bibliothecas institutas esse constat: alteram in porticu Octaviae, cui Melissus praeerat, alteram in monte Palatino, cui praeerat Hyginus. At bibliothecae ubique erant; erant in provinciarum oppidis, erant in domibus atque in villis privatorum civium, erant in balneis atque in thermis (1).

D. TAMILIA.

EX RUMENIA

SINATIS, quaeso, ut in commentario *Vox Urbis* virum illum brevi commemorem, qui cultum bonarum artium in Rumeniam primus inexit, cuius mortem, quae Iassii, Moldaviae in urbe capite, nuper contigit, omnes boni cives condoluerunt.

Georgius Panaiteanu Bardasare ortum habuit XIII Kal. Maias an. MDCCXVI, Burduienis, oppidulo in summa Moldavia, Austriae ad fines. Adolescentulus, de communi aerario dotibus datis, in Bavariam, ut artem pingendi disceret, missus est; nulla enim tunc erat in Moldavia schola, in qua iuvenes pictura erudiri possent. Itaque Monachii duo de viginti annos vixit in commercio clarissimorum pictorum; quo elapso tempore, in patriam reversus est, ubi an. MDCCCLVIII tabulis pictis, quas secum adduxit, plurimam autem ipse perfecerat, pinacothecam Iassii condidit, cui paulo post scholam bonarum artium addidit. Quid de sollicitudine eius dicam, ut prospere haec procederent? Paene usque ad obitum ipsis praefuit; hinc discipulis assiduis praesidio esse videbas, inde multa simulacra effigiesque a viris illustrissimis acquirere ad alumnorum usum, quorum magnum numerum Romae eius impulsu magna cum laude didicerunt, hodieque etiam discunt, ab excellentissimis patrum operibus doctrinam et affatus haurientes. Hi ferme Georgii nomini splendidissimam coronam constituent, qualis ex humanis Rumeniae civibus nulli contigerit.

Iassii.

BASILIIUS ATHANASIIUS.

(1) SENEC., *De tranquill. anim.*, 9.

COMMUNIA VITAE

De Paschalibus dapibus.

— Cur tam sereno caelo, tam bella die, aura, sole, mirifice conspirantibus, amice, non utimur? Martius mensis inclinatur ad ultima, suaeque iura insequens Aprilis iam vindicat; rapiamus...

*Occasionem de die,
Dumque virent genua...*

— Dumque virent genua — respondit Anicius — Horatius nobis iste importunus aliquando conticescat; qui ne incedere quidem possumus, quin inter crura sese molestus hic interserat domestica peior scopa, atque molestior.

— Macte, Anici mi — reddidi; — prosequere et acrior impetum fac; sic ibis ad astra! Hoc tamen te moneo, Horatium esse muscam, quam

Si expellas furca, tamen usque recurret...

— Proh! — indignans interruptit Anicius — et furca sit illi, tibi, mihi, qui, dum hunc expellimus, hunc revocamus, dimittentes per portam et recipientes redeunt per fenestras. Linquamus Esquilias; hic enim Horatio sonant adhuc omnia, Moecenatis domus, viridaria, auditorium; Tiberim petamus...

— O facetum hominem, bene!, rectius!, optime!, ut abigamus hanc scopam nostras inter, et propter et super caligas verrentem! Quippe

Vidimus flavum Tiberim, rotantis

Litora Hetrusco violenter undis,

Ire deiectum monumenta...

— Pereo — exclamat ille — inter te et Horatium, quasi inter carnifices victimam. Sine fugiam utrumque, et conualecam.

— Non feram — sic ego — non patiar, non sinam.

— Abite, furtiferi, in malam crucem vos, et Horatius et Tullius una vobiscum. Prodire domo volo, ut edam, quippe esurio. Laudabo si veneris, amabo immo te; libentius enim comedimus convivantibus nobiscum amicis. Sin autem, nec irascar, nec vituperia dicam, et, quae dapes dapinatae erunt daplice, dapsiliter vel te non auxiliante dentibus in potestatem mei stomachi redigam.

— Neque ultra ista petes?

— Non petam ultra — Anicius inquit; et ego, ne tristis aut succensus iret, sequebar. Nescio utrum ille forte, vel composito procederet. Quidquid fuerit, restitit in magna platea Urbis, quae Circus Agonalis olim, nunc tabernis circa emporisque, et fontibus in medio celeberrimis apud doctos ut antiquis in more, apud commune populi, « platea naporum » appellatur. Num quia napsus illic homo nec unus, num quia quadraginta inter annos illic omnia quae sunt ex herbis in usu mensarum magno cum clamore et frequentia gentium vendebantur?

Tunc ante fenestram stetimus, aut verius ante dimidiatam portam vitris munitam exterius; interius autem dispositis mensis et abacis desiderabilia quaeque offerentem. Atque hic vide nasuti cauponis industriam et artem vaferimam. Quia ob quadragesimale ieiunium pisces honoris locum habebant, quia dominica dies, subiectae inde carnes, quasi imperitanti Quadragesimae Bacchanalia cessissent. At, quia Pascha est in ianuis, multa etiam erant placentarum earum, quae de more ab urbe dono mittuntur, dum in urbem a finitimis oppidis et longinquis multa redeunt.

— Explebimur, Hyacinthe mi — dixit Anicius — en coram hic adstat

Apparetque beata pleno

Copia cornu.

— Nunc, Anici, mitte me in crucem et pestem, quia Horatium saepe in ore voluto, Horatianus quoque tu factus.

Illiacos intra muros peccatur, et extra!

Sed age nunc. Horatium si manducaverimus tota die, ieiuni dormiemus, si tamen ieiunus requiescere quis po-

tuerit. Eligamus quod manducandum cupimus; notabimus; et postea ingrediemur iubentes afferri. — Itaque sic Anicius:

— Sit quadragesimali tempori debitus honor. Pisces eligam, hoc tamen pacto ut fuscum, ut puls omnis removeantur, namque huiusmodi tepida stomachum laxant atque debilitant, et minorem hic exserit in digestionem fesus virtutem. Sit etiam versibus auctoritas, et vel in endo cibo esto. Ego igitur Actio Sincero Sanazario utens haec fero:

Volvite praecipitem, mea licia, volvite rhombum.

Nota igitur rhombum...

— Noto, et addo Virgilium de te dicentem

*... Fastidis omnia, praeter
Pavonem, rhombumque.*

— Quid statis hic scribentes, o pictores mei? — Ita Forfex a tergo conclamat, graviterque manibus nostros humeros percutit.

— Comedenda notamus.

— Ex piscibusne?

— Ex piscibus prorsus.

— Vobiscum ero non aspernabilis conviva.

— Scimus te multa potenter dentibus, et non minus latina scientem; utrum in illis, aut in hoc praestes

Romani certant et adhuc sub iudice lis est.

— Iamque eligam — Forfex ait — tu nota.

— Sum in auribus votus — dixi;

O! date mi polypos, mullum, et cum dentice, asellum.

— Ecce hominem — Anicius inquit — parvo contentum! Nisi verba rapissem, integrum Piscatorium Actii Sinceri iste intulisset, quem non oceanus natantium populo satiaret.

— Mihi optio circa pisces erat; de sententia rogor, nil cunctatus sacra praesumo: « Cete et omnia quae moventur in aquis! »

Ridentes ingredimur, et officinae praefectum adimus notam daturi. Quam ubi vidit ille, mirari quid esset coepit, et incertus adhuc: — Quot eritis — quaevisit — accumbentes, o domini? Scitanti date veniam, apponenda enim mensa est, apponenda mantilia, mappae, fusculae, obchlearia, cultelli, salina, acetabula, lecyti, patinae, patellae, paropsides... Quot eritis et iuxta numerum praeparare? Nos una voce: — Quot vides. — Ille oculos dilatasse et oculis lustrare quemquam a crine ad talos. Inde facturus cum abiret: — Parabo — inquit — vobis cymbia cum liquaminibus. — Fac — praecipit Forfex superciliosus — de more italico liquamen, non de externo. Aceto appone allium, halesces, mentam, piperina, mericana et Asiatica; contere simul omnia, addens ovorum vitellus, atque ubi fere solidum conterendo omne factum fuerit, scito embemma gratum nobis fecisse.

Ille igitur ivit, ursi more, caput hinc inde quatens, et nescio quae de nobis meditans, quippe, uti postea rescivi, medios inter feroces bestias et amentes indicaverat.

Nos assidemus in angulo liberioris ut essemus et in sermone et in prandio. Forfex autem, quasi magnum aliquid invenisset: — O stulti nos — inquit — qui Dominico die (hic autem quasi parvum Pascha est) carnibus amandatis, pisce vescimur, quasi Paschalibus dapibus abrenuntiaemus! Quid faciemus ergo, qui indicem piscium coquendum et pondus dedimus praefecto tabernae?...

Anicius quaerenti: — Ne turberis, o sodes; quoniam nefas est miscere quadrata rotundis, quadragesimali assumpto prandio, paschale praecipiemus; dum comparatur, dum coquitur exhibimus brevi redituri, et egregia dentibus patraturi.

Sapiens visum consilium; ac ut temporis moraeque fastidium minueremus, Anicius, sacra et profana callens, de Paschalibus dapibus orsus est.

(Ad proximum numerum).

H. DE VECCHI PIERALICE.

PER ORBEM

MARTII mensis imbres cruentum proemium habuere. Neapolitanus, Panormitanus vulgus prodigio immiti obstupuit: Vesuvium enim Aetnamque montes atra caligo adeoque densa occultaverat, ut nec iuga eorum, nec domuum aut viarum adspectus, nec fluctuum nigricantia capita aliquot post passus amplius videres. Tunc concurrere exterriti ad templa cives terrae motum adesse, aut vulcani ignis eruptionem putantes. Nil autem mirum in tanta re, si Ciceronem testem audiamus (*de Divin.*, 43) maiora canentem: « Quid cum saepe lapidum, sanguinis nonnumquam, terrae interdum, quondam etiam lactis imber effluxit? » Lac maluissem profecto quam sanguinem; at quoniam sanguineas placuit Africae ventis deducere guttas per Europam omnem inferiorem mediamque usque ad Germanos, Bero linenses meteorologicae Academiae doctores iure laudabo primos, qui — prouti fert naturalium rerum evigilans semper studium — edictum dedere civibus, ut purpuratam arenam in regionem invectam ubique quantum satis esset ad explorandum, colligendas curarent atque ad sese mittendas, qui eam crystallis et igne ceterisque ad rem ritibus penitus investigarent, ad incrementum humanae sapientiae.

Calida itaque litora purpuratus imber funestavit, innocuus autem, nisi quod solis faciem parumper obnubilans atram diem effecit ac luctuosam: contra rigida Alpium iuga navales oppressere procellae.

In via ad Simplonem montem curram ad epistolarum commercium conferendum immanis glaciei moles praecipit corruens confregit, viatores quatuor male mulcavit. In Leghebbia monte, ad Helveticos fines, vigiles tres qui vectigalibus solvendis advigilabant, pari infortunio correpti periere. Tradunt autem haec insuper evenisse: cum scilicet militum manus profecta esset ut collapsis auxiliaretur, novus nivei cumulus primos corripuit, evertit, oppressit. Nemine igitur remeante novus manipulus post omnium gressus iter aggre ditur. Anxio animo citoque pede milites concurrunt, lustrant undique alpestres vias, voces ingeminant, canes immittunt. Voces tandem vocibus respondent, quarum sonitus sequenti quinque ex decima manu, frigore iam paene rigidos, sed superstitibus invenere. Contubernalium autem ignota sors; sive densum nivei pondus sepelivit, sive per Helvetica iuga corruentes imam usque in vallem detruxit.

Strenuis civitatis custodibus hoc modo asperae fuit hiemis fatum; apud Serborum vero fines fraudulentis vectigalium violatoribus ultrix vicissim rigida fortuna evasit. Quorum quadruplex manus Danuvium flumen in scapha dum pertransit, supernatans glaciei scoliolum infidae puppi, vehementi fluctuum cursu abreptum, occurrit, tabulasque statim ac ferramenta disiecit, ita ut omnes, frustra e ripis clamante populo, tumentes aquae demerserint.

Non recolam Massiliensium seditionum iurgia, neque dicam de Deroulède contra Buffet, vel de Rodays contra Castellane singularibus praeliis, quorum primum sollertia Helveticorum vigilum quominus pugnaretur omnino prohibuit, ex altero Rodays, qui *Figaro* diario moderatur, in femore vulneratus discessit; Eboracensem ducem in Australiam cum uxore profectum potius sa-

lutabo. Rex Anglorum regalisque coniux, Victoria princeps, Carolus Danensium princeps foemina, Connaught duces proficiscentibus Portsmouth in portu adstiterunt. Solemnes ipsa in *Ophir* navi epulae celebratae ad optime de itinere auspicandum. Eduardus rex prospera auguria delibans itineri eam esse metam potissime dixit, ut Anglorum colonis Londinensium civium mandato de auxilio tam liberaliter contra Transvaalanas copias conlato grates publice redderentur. *Ophir* recuperatis anchoris portum egressam *Alberta* regia navis aliquantulum comitata est; regrediente autem rege iter post Eboracenses duces prosecutae sunt ad honorem pariter et tutamen loricae naves quatuor e Gaditano fretu ad rem advocatae, quibus celerrimae naviculae bellicae octo accedebant. Pacificum an bellicum iter susceptum sit ancipiti adhuc animo recogito: ceterum iter facientibus felicia omnia libens auguror.

VIATOR

VARIA

Automobile anfibiū.

Liceat anfibiū nomen inducere ad machinam designandam, qua terra marique pariter in Dania nunc utuntur, auctore mathematico viro Magrelen, iamque viginti et ultra viatorum millia trans maris terraeque tractus devehit. Istiusmodi autem est. Duo sunt lacus ad urbem principem, quam Haphniam vocant, quos isthmus tercenta spatians per metra dividit. Automobile Magrelen naviculae simile est, longum metra quindecim, quatuor latum, duas habens ad proram rotas, totidem ad puppim. Instar pyroscaphi tranantem lacus aquas portus accipit, ubi canalis est, in quem impetruit, accipiuntque rotas ferrei axes substrati, qui deducunt in siccum per ferreum tramitem agunt ad alterum canalem alterius lacu, cuius undis potitur. Eundi et redeundi compos gravia impendia fodiendi isthmum removit, nec video causam qua idem grandioribus navibus fieri et longius per iter non possit. Quid si navis a Tyrreno in Adriaticum, et verso itinere transiret? Nonne sumus audax Iapeti genus?...

*

Novum ignis lucisque genus.

Id notis longe potentius ac vehementius repertum est, et *carbelle* nuncuparunt. Ita comparari potest: Brevis columnula lamnis ex cuprio et zinco, instar apparatus Voltaici, constans, obvoluta charta, habeat alveolos carburio calcis refertos, ad fluidum, quod *acetilene* dicitur, generandum. Vaso includatur undique clauso, cumque hoc « gazometrum », quod appellant, communicet, inque vas per fistulam stillat aqua acido chloridrico acescens. Statim habebimus una simul *acetilene* fluidum illud, ydrogenum, atque oxigenum incipiens, coniurantibus electridis, et carburii calcis virtutibus. Novum fluidi genus inde erumpit, quod *carbelle* nomen accepit, continens, alio nullo admixto, carbonium, hydrogenum, oxigenum; haec duo ultima fluida tamen exordientia, ideoque ad multiformia efformanda optime prona. Tunc singularis machinae conditio et forma certam aeris immissionem in vas concedit, ut varia fluidorum genera, et multiformes horum copulae habeantur, dum apparatus exigua, ut aiunt, pressione agit. *Acetilene*, quod inde exurgit fluidis diversis immixtum, tonandi vim amittit, at quod in tonitru perdit, sexcenties acquirit in vehementia caloris et lucis, atque eo provehitur, ut, in liberum aerem cum deveniat, compos sit

ferrum et platinum carboni cuius imposita, et, siqua sint liquefactioni obsistentia, metalla facillime diluere, liquefacere.

*

Num in luce vita?

Quum Belgicae, redeuntis ab Antartico, navis medicus plura, quae subiiciemus, animadverterit, in profundis Musaei naturalium rerum Parisiis experimenta sunt in rem constituta, multos tamen protrahenda per annos. Ad germinantia quod attinet, in aperto est; pallentes, absque colore et vi plantae si orbentur luce, exilesque et exiguae nec virent, nec sobolescent. De hominibus eadem longe peiora; quippe, ait medicus, atrae tenebrae, silentium, solitudo, frigus, ita faciunt, ut pallidi prorsus effecti, aliquid viride sub cute ostendamus. Stomachus et quae ad vitam potiora sunt, languentia, lenta, pigra; cor, prae ceteris abnorme, pulsationibus modo celerimis, modo secordibus torquetur. A corde ad cerebrum via brevis; consensus enim in membris unus, consentientia omnia. Hinc hallucinationes crebrae, spectra coram mente obversantia, moerore subita interrupti laetitia, laetitiae subitis intercessit moeroribus, utraque sive causa, exultatio ac dolor. Eo venire possumus, ut amenitiae proximi plurimi videamur. Salus atque consilium una cum redeunte sole redibunt. Haec ille. Num in dementibus curandis magna erit auxiliatrix potentia lucis? Num in curandis morbis haec lux, medico ritu facta super artubus vehementior, salutaris existet? Eo sumus in tempore, quo plura sperare iure possumus.

*

Arcana lacuum connubia.

Relatis non crederem, nisi me doctissimorum hominum, et callide experimenta instituentium magna movisset auctoritas. Lacus Wetter in Suevis, qui abyssus olim, barathrus absque fundo ab incolis putabatur, non ultra centum et uno de viginti metra altus repertus est. At qui haec probarunt, difficultate praepediuntur, qua nec se nec ceteros expedire potuerunt. Udenam enim est illud quod pisces, quod germinantia, non minus quam pisces notis peculiaribus insignita ut cognoscerentur, e lacu hoc in lacum Constantiae, qui inter Helvetiam ac Germaniam finitimus utrisque patet, demigrent? Eadem porro in utrisque lacubus animantium genera et species et vita. Quid ultra? Quoties in lacu illo Constantiensi procella desaevit, lacus Wetter turbatur, et eius undae fragorem insolitum cient; idem vero de lacu Constantiensi dicas quoties procellis lacus Wetter exagitetur. Haec et manifesta et rata sunt, neque tamen reddi potest causa sufficiens, quam novis obvolvunt difficultatibus nunc mediocri illa profunditas, cum inter utrumque lacum mare sit quod Suevicam a Germanica regione dividit, ingenti tractu pelagi terraeque interposito.

*

Loci.

Novus rogandae stipis modus.

Mendicus quidam diti, ut apparebat e vestibus, obviis fit, et gravem simulans sollicitudinem: — Domine mi — hortatur — inquirere, per cense, num sacculum, quo pecuniam servas, amiseris. — Ille gratus subalarem peram... — Ah! — respondit — gratias ago de cura; non amisi; sacculus pecuniarum est hic. — Tum vero mendicus: — Gaudio gaudeo; sed quum ita habes da mihi, quo famem sedare possim, denarium, P. d. V.

